

Asia: VN/27452/2020-OM-548

Julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoitus

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat mielestänne nykyisten julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden kehittämistarpeet? Puuttuuko nykyisistä salassapitosäännöksistä jotain olennaista? Kuvailkaa ja perustelkaa kehittämistarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Taiteen edistämiskeskus esittää tieteellistä toimintaa koskevan lainkohdan (24 §:n 1 momentin 21 kohta) täydentämistä pikimmiten siten, että virkkeeseen lisättäisiin termi ”taiteellinen toiminta”. Tällainen sisällöllinen täydennys olisi erittäin tarpeellinen ja myös yhdenmukainen suhteessa muuhun valtionavustustoimintaan. Taiteen edistämiskeskus toimii valtionapuviranomaisena opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla, ja keskuksen toiminta vertautuu esimerkiksi Suomen Akatemian apurahatoimintaan: siinä missä Suomen Akatemia – joka myös kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle – jakaa apurahoja tieteelliseen tutkimukseen, Taiteen edistämiskeskus jakaa apurahoja ja avustuksia taiteelliseen toimintaan. Taiteen edistämiskeskus käsittelee vuosittain noin 15 000 taiteelliseen toimintaan liittyvää apuraha- ja avustushakemusta, ja jakaa erilaisina valtionavustuksina noin 46 miljoonaa euroa vuosittain.

Taiteelliseen toimintaan liittyvät valtionavustushakemukset sisältävät esimerkiksi suunnitelmia ja muunlaista taiteellista aineistoa, joka on suoraan verrattavissa tieteellisiin aineistoihin, joita nykyisin voimassa olevan julkisuuslain esitöiden mukaisesti on suojattava kaupallisten etujen vuoksi. Lainkohdan yksityiskohtaisten perustelujen mukaan esimerkiksi ”tutkimussuunnitelma voi sisältää sellaista tietotaitoa, jota voidaan ottaa oikeudettomasti käyttöön ja jonka julkisuus voi siten haitata tutkijan toimintaa ja hänen tieteellisen työnsä edistymistä ja vaikeuttaa hänen ammatillista toimintaansa”, ja tämä sama koskee täysimääräisesti myös taiteilijaa ja taiteelliseen toimintaan liittyviä suunnitelmia, luonnoksia ja valmisteilla olevia teoksia. Taiteen edistämiskeskuksen näkemyksen mukaisesti taiteellisen toiminnan suojaaminen tiedettä ja tutkimusta vastaavalla tavalla on perusteltua ja erittäin tarpeellista.

Taiteen edistämiskeskus pitää myös epätodennäköisenä, että lainsäätäjän nimenomainen tarkoitus olisi ollut jättää juuri taiteellinen toiminta vaille taloudellisten etujen suojaamista, kun tieteellisen tutkimukseen liittyvän valtionavustustoiminnan osalta taloudellisten etujen suojaamiseen liittyvä asiantila on kuitenkin tunnistettu. Tätä näkemystä tukee myös se seikka, että julkisuuslain esitöissä todetaan, että ”Valtio antaa useiden eri organisaatioiden kautta avustusta niin tieteelliseen

tutkimukseen kuin teknologiseen kehittämistyöhönkin, mikä on lisännyt tällaisten asiakirjojen yleisyyttä viranomaisissa.” Myös tämä koskee Taiteen edistämiskeskusta, jonka hakemusmäärät ovat nykyisin erittäin korkealla tasolla ja tulevaisuudessa mitä todennäköisimmin vielä kasvavat.

Taiteen edistämiskeskus katsoo, että viraston valtionavustustoiminta erityisesti hakemusten sisällön, laadun ja käsittelyn osalta vertautuu lähes suoraan Suomen Akatemian vastaavaan toimintaan tieteen osalta, ja tästä juuri julkisuuslain yllä mainitun lainkohdan täydentäminen olisi perusteltu ja yksinkertainen tapa sisällyttää myös taiteellista toimintaa koskevat suunnitelmat, tiedot ja arvioinnit salassapidon piiriin. Taiteen edistämiskeskus toteaa vielä, että hakemuksiin ja päätöksiin liittyvien tietopyyntöjen määrä on viime vuosien aikana lisääntynyt merkittävästi ja tulkintaongelmat aiheuttavat tosiasiaassa taiteellisen toiminnan taloudellisten etujen suojaamisessa toistuvia vaikeuksia.

Taiteen edistämiskeskus esittää yllä mainittujen seikkojen nojalla, että julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 21 kohta kuuluisi jatkossa seuraavasti. Muutetut kohdat SUURAAKKOSIN:

21) asiakirjat, jotka koskevat opinnäytetyön tai tieteellisen tutkimuksen TAIKKA TAITEELLISEN TOIMINNAN suunnitelmaa tai perusaineistoa sekä tiedot teknologisesta tai muusta kehittämistyöstä tai niiden arvioinnista, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen ei aiheuta opinnäytetyön, tutkimuksen, TAITEELLISEN TOIMINNAN tai kehittämistyön suorittamiselle taikka niiden hyödyntämiselle tai sen asianmukaiselle arvioinnille tai tutkijalle taikka tutkimuksen tai kehittämistyön toimeksiantajalle haittaa.

Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), millaisia muutoksia tämä edellyttäisi salassapitoperusteisiin? Kuvailekaa ja perustelkaa muutostarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

-

Oletteko tunnistaneet tietojen tai asiakirjojen salassapitoa koskevaa erityislainsäädäntöä, joka on ristiriidassa julkisuuslain salassapitosäännösten kanssa? Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), aiheutuisiko soveltamisalan muutoksesta konkreettisia ristiriitoja nykyisen erityislainsäädännön kanssa tai tarvetta tarkentaa erityislainsäädäntöä?

-

Terho Henri
Taiteen edistämiskeskus